

Artikkeli

Annika Tienhaara^a, Pekka Salmi^b, Eija Pouta^b & Tuija Lankia^b

Saimaannorpan suojelun hyväksyttävyys: kansalaisten näkemykset suojelukeinojen kannatuksen taustalla

The Acceptability of Saimaa Ringed Seal Conservation: Citizens' Views Behind the Support for Conservation Measures

This article sheds light on the attitudes of Finns towards the conservation of the Saimaa ringed seal and different conservation measures. Perceptions related to conservation are examined in the light of the dimensions of justice. Based on the survey data (n=1487), quantitative statistical methods reveal how the respondents are grouped based on conservation perceptions. Using qualitative analysis, the understanding of the viewpoints related to Saimaa ringed seal conservation, conservation concepts, and the acceptability of different measures is deepened. Overall, the conservation measures were viewed positively. Even the least supported measure, i.e., expanding the area of fishing restrictions, was supported by 70% of the respondents. The most supported measures were the reduction of environmental toxins, the development and introduction of seal-safe fishing equipment, and the construction of auxiliary nests to support nesting in winters with little snow. The support for different conservation measures was used in cluster analysis, ending up with three different respondent groups: enthusiastic (42.3% of respondents), positive (41.3% of respondents), and moderate (16.4% of respondents). Reconciling conservation and fishing was considered important even among the most ardent conservationists. Citizen views that emphasized reconciliation and concrete proposals for, for example, the development of fishing technology create conditions for mitigating the conflicts between Saimaa ringed seal conservation and fishing. When deciding on the conservation measures, it's crucial to acknowledge diverse values and lifestyles, while also seeking ways to reconcile them.

Keywords: citizen views, conservation measures, fishing, Saimaa ringed seal

^a Luonnonvarakeskus, annika.tienhaara@luke.fi

^b Luonnonvarakeskus

Johdanto

Saimaannorppa (*Pusa hispida saimensis*) on ainoastaan Suomessa, Saimaan vesistössä, elävä erittäin uhanalainen norpan alalaji. Merkittävimminä uhkina saimaannorppakannan kasvulle on pidetty kalanpyydyksiä, ilmastonmuutosta, ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä pesimäaikaan sekä kannan pientä kokoa ja hajanaisuutta (Metsähallitus 2023). Lajin kanta oli alimmillaan 1980-luvulla, jolloin yksilöitä oli alle 200. Suojelutoimien ansiosta kanta on kasvanut noin 495 yksilöön.

Suomalaiset pitävät yleisesti saimaannorpan suojelua tärkeänä, mutta esitetyt keinot ovat herättäneet vuosien varrella runsaasti keskustelua ja vastustustakin, etenkin Saimaan alueen paikallisessa väestössä (Tonder & Jurvelius 2004). Keskusteluissa ja kiistoissa on ollut kyse erityisesti ihmisten välisistä jännitteistä: eri suojelukeinojen soveltuvuudesta, hyväksyttävyydestä ja paikallisesta toimivuudesta. Suojelun tehostamiseksi asetetut kalastusrajoitukset ovat olleet keskustelun keskiössä jo 1990-luvun lopulta alkaen. Vapaa-ajankalastajat ja ammattikalastajat ovat olleet keskeisiä intressitahoja, joiden toimintaa on valotettu aiemmissa tutkimuksissa (esim. Salmi ym. 2013). Norppakeskustelut kiinnostavat paikallisten lisäksi laajemmin kansalaisia, joilla on monenlaisia näkemyksiä itse ongelmasta ja sen ratkaisukeinoista.

Saimaannorpan suojelutyöryhmä (2022) on linjannut, että suojelutyön lähtökohta on suojelutarpeiden kestävä yhteensovittaminen ihmisen toiminnan kanssa Saimaalla. Yhteensovittaminen tapahtuu – jos on tapahtuakseen – toimijoiden yhteistyössä. Ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saimaannorppatyöryhmissä on pyritty sidosryhmien rakentamaan vuorovaikutukseen ja intressien yhteensovittamiseen, vaihtelevalla menestyksellä (Peltonen & Sivonen 2022). Peltonen ja Sivonen (2022) korostavat, että norpan suojelun ja kalastuksen väliset jännitteet ja konfliktiasetelmat ovat toistuneet samantyyppisinä jo pitkään ja tämän luottamuspuolan ja ’noidankehän’ murtaminen vaatii tahtoa ja sitoutumista uudenlaiseen norpan suojelun kulttuuriin. Mikäli suojelun valmistelua ei koeta oikeudenmukaisena – ja ajaudutaan esimerkiksi oikeuskäsitteeseen – voi asetelma kärjistyä entisestään, kun tilaa intresseihin ja arvoihin perustuvalle keskustelulle ei ole (Ratamäki 2022). Vaikka yleisessä norppakeskustelussa sävy on lieventynyt, työryhmissä vastakkainasettelua on edelleen (Jaakkola ym. 2019). Yhteensovittamisen pohjaksi tarvitaan laajasti tietoa suomalaisten suojelukäsityksistä eli siitä, miten kansalaiset kokevat eri suojelukeinot ja niiden hyväksyttävyyden.

Artikkelin tavoitteena on valottaa suomalaisten suhtautumista norpan suojeluun ja suojelun keinoihin. Täydennämme aiempaa, enimmäkseen kalastukseen painottunutta tutkimusta laajalla suojelukeinovalikoimalla. Lisäksi tarkastelemme kansalaisten käsityksiä norpan suojelukeinoista oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksien (Schlosberg 2007; Kivimaa ym. 2021) valossa. Artikkelin on kirjoitettu osana Yhteinen saimaannorppamme LIFE-tutkimushanketta ja se perustuu vuonna 2022 toteutettuun kyselytutkimukseen, jolla kerättiin tietoa suomalaisten asenteista ja arvostuksista saimaannorpan suojelua kohtaan. Artikkelissa hyödynnämme monimenetelmäistä tutkimusotetta. Kvantitatiiviset tilastolliset menetelmät mahdollistavat suojeluun eri tavoin suhtautuvien vastaajaryhmien tunnistamisen. Laadullisen analyysin avulla syvennetään ymmärrystä norpansuojeluun liittyvistä näkökulmista, suojelukäsityksistä ja eri keinojen hyväksyttävyydestä.

Seuraavassa luvussa kuvaamme luonnon suojelun ja luonnonvarojen käytön välistä konfliktia sekä hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden kysymyksiä konfliktin synnyn taustalla. Lisäksi esittelemme aiempien tutkimusten pohjalta saimaannorpan suojelukeinoja ja eri intressiryhmien näkemyksiä niistä. Menetelmäluke sisältää aineiston hankinnan ja analyysin yksityiskohdat. Luokittelujen avulla kuvaamme suojeluun eri tavoin suhtautuvien kansalaisryhmien näkökulmia ja lopuksi keskusteluosiossa arvioimme tulosten antia norppapolitiikalle ja tiedonkeruun suunnittelulle.

Oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyyden luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvissä konflikteissa

Luonnon suojeluun ja käyttöön liittyvät konfliktit linkittyvät usein ihmisten kokemuksiin vaikutuksiin sekä luonnonvarojen hallinnan ja politiikan hyväksyttävyyteen. Eläinten suojelun ja luonnonvarojen käytön väliset konfliktit ovat usein monimutkaisia ja vaikeasti ratkaistavissa (Klenke ym. 2013). Eri tahojen käsitykset konfliktista ja sen syistä voivat vaihdella huomattavasti. Konfliktien taustalta löytyy käytettyihin keinoihin kohdistuvaa epäluuloa, erilaisia tarpeita ja arvoja sekä luottamuspulaa eri toimijoita kohtaan. Kansainvälisen luonnon-suojeluliiton IUCN:n (IUCN SSC HWCTF 2020) mukaan ihmis–eläin-konfliktia voidaan kuvata kolmella pääpiirteellä. Konflikti a) liittyy ihmisiin ja luonnonvaraisiin eläimiin ja on toistuva, b) liittyy lähes aina eri ihmisryhmien keskinäisiin suhteisiin ja c) koskee usein lajeja, jotka ovat suojelun tarpeessa mutta aiheuttavat myös kielteisiä vaikutuksia ihmisille. Nämä ihmis–eläin-konfliktin piirteet pätevät myös saimaannorppaan liittyvässä kärjisty-neessä keskustelussa. Tosin ihmisryhmät, joiden keskinäisistä suhteista on kyse, eivät ole yksiselitteisiä.

Kuten yleisesti ihmis–eläin-konflikteissa (Klenke ym. 2013) myös saimaannorpan tapauksessa ristiriidat ilmenevät eri ihmisryhmien välillä. Eri ryhmillä on erilaiset näkemykset, arvot ja tarpeet. Asetelma on toisenlainen kuin esimerkiksi Itämeren rannikkokalastuksen ja harmaahylkeen suojelukiistassa, jossa hylje aiheuttaa merkittäviä tappioita kalastuselinkeinoille (Salmi ym. 2022). Saimaannorpan suorat vaikutukset kalastuselinkeinoon ovat vähäisemmät, mutta sen suojelemiseksi asetetut kalastusrajoitukset vaikuttavat kalastukseen. Saimaannorppakiistassa kyse on erityisesti siitä, miten suojelutoimet mitoitetaan ja toteutetaan. Molemmat hyljekonfliktit linkittyvät ihmisten kokemuksiin vaikutuksiin ja sitä kautta suojelupolitiikan ja luonnonvarojen hallinnan hyväksyttävyyteen.

Myös saimaannorpan tapauksessa mahdollinen konflikti liittyy suojelun keinojen alhaiseen hyväksyttävyyteen ja koettuun oikeudenmukaisuuden puutteeseen. Konfliktien yhteydessä puhutaan usein sosiaalisesta hyväksyttävyydestä, käsitettä tarkemmin määrittelemättä. Sosiaalinen hyväksyttävyys voidaan ymmärtää asenteena, mielipiteenä, positiivisena reaktiona esimerkiksi politiikkaa kohtaan (Järvelä ym. 2020). Hyväksyttävyys kytkeytyy toimenpiteiden tai prosessien koettuun reiluuteen tai oikeudenmukaisuuteen. Ristiriidat syntyvät usein koetusta oikeudenmukaisuuden puutteesta.

Oikeudenmukaisuus voidaan jakaa neljään eri ulottuvuuteen: jako-oikeudenmukaisuuteen, menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen, tunnustavaan oikeudenmukaisuuteen ja hyvittävään oikeudenmukaisuuteen (Kivimaa ym. 2021). Usein kuitenkin hyvittävä oikeudenmukaisuus katsotaan osaksi jako-oikeudenmukaisuutta (esim. Schlosberg 2007). Jako-oikeudenmukaisuus käsittelee sitä, miten yhteiskunnallisten toimien hyödyt ja haitat jakautuvat sekä keiden välille ne kohdistuvat. Painopiste on olennaisten hyötyjen ja haittojen tunnistamisessa ja jakautumisessa. Hyvittävällä oikeudenmukaisuudella viitataan toteutuneiden haittojen korvaamiseen tai lieventämiseen.

Menettelytapojen oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan päätöksentekoprosessien reilutta, eli sitä, onko erilaisilla ryhmillä tasapuolinen mahdollisuus osallistua päätöksentekoon kaikissa sen vaiheissa, valmistelusta vaikutusten arviointiin, ja onko päätöksenteko puolueetonta. Oikeudenmukaisuus liittyy osallisuuden käsitteeseen, ja keskeistä on haavoittuvassa ja marginaalisessa asemassa olevien huomioon ottaminen sekä päätöksentekijöiden vastuu kansalaisille ja asukkaille (Rannikko 2012; Kivimaa ym. 2023). Lisäksi tärkeää on osapuolten näkemysten läpinäkyvä analyysi ja niiden tärkeyden arviointi suhteessa toisiinsa.

Tunnustava oikeudenmukaisuus huomioi ihmisten ja ihmisryhmien sosiokulttuurisia eroja, maailmankatsomuksia, valta-asetelmia ja elämäntapoja. Pyrkimyksenä on välttää tiettyjen ryhmien dominointi ja kiinnittää huomiota eri ihmisryhmien asemaan. Myös alueelliset kysymykset voidaan nähdä osana tunnustavaa oikeudenmukaisuutta.

Koska saimaannorppakonfliktin keskeisiä kiistanaiheita ovat kalastusoikeudet ja niiden rajoittaminen, painopiste on ollut jako-oikeudenmukaisuuteen ja menettelytapoihin liittyvässä oikeudenmukaisuudessa. Puuttuminen kalaveden omistajan oikeuteen päättää kalastuksesta on koettu epäoikeudenmukaiseksi. Tonder (2005) on kuvannut, kuinka yhteisöllisesti syntynyt oikeudentunto joutui kriisiin, kun keskushallinto siirsi itselleen paikallisten osakaskuntien aiemmin käyttämää valtaa. Tonder havaitsi selkeän kahtiajaon talonpoikaisen ja eletyn luontosuhteen omaavien paikallisten kalastajien ja ei-paikallisten suojelukeskeisten tahojen välillä. Siinä kohtasivat eri elämysmaailmoista kumpuavat arvostukset, tiedot ja taistelu vallasta (Tonder 2005). Suojelutoimien paikallinen vastustus on kummunnut elämänmuotojen eroista, koskien erityisesti luonnon ja sen hyödyntämisen arvoa (Ratamäki & Salmi 2015).

Neljän aiemmin mainitun oikeudenmukaisuuden ulottuvuuden lisäksi myös tiedollinen (episteeminen) oikeudenmukaisuus on usein tärkeä ulottuvuus kalastuksen hallinnassa (Salmi & Svells 2022). Saimaannorpan osalta tiedollista erimielisyyttä on ollut erityisesti norppien oikeasta määrästä ja kalastuksen vaikutuksesta kuolleisuuteen, mutta arviointimenetelmät ovat kehittyneet ja kansalaisten osallisuus erimerkiksi norppahavainnointiin (Salmi ym. 2013) voi lieventää vastakkainasettelua.

Suojelukeinot ja norppakeskustelu

Aiemmissa tutkimuksissa ja selvityksissä on tullut selväksi, että saimaannorpan suojelutarvetta harvoin kyseenalaistetaan - kyse on useimmiten siitä, miten keinot yhteensovitetaan muiden tarpeiden kanssa. Viime vuosikymmeninä saimaannorppaa on suojeltu monin tavoin. Norppien menehtymisiä kalanpyydyksiin on estetty rajoittamalla norpalle vaarallisten kalanpyydystyyppien käyttöä ja kieltämällä verkkokalastus kevään ja alkukesän osalta. Kalastusrajoitusten ohella pesimäaikaista häiriötä on vähennetty myös hankkimalla norpan suojelulle tärkeitä alueita suojelutarkoituksiin ja perustamalla yksityisiä suojelualueita. Pesintää turvataan myös maihinnousukielloin ja moottorikelkkailun rajoituksin. Norpan pesiminen otetaan huomioon myös Saimaan talviaikaisessa juoksutusstrategiassa. (Metsähallitus 2023.) Heikkolumisina talvina norpan pesimäolosuhteita parannetaan rakentamalla apukinoksia pesän rakentamista varten (Auttala ym. 2016). Aiempina vuosikymmeninä myös ympäristömyrkyt ovat haitanneet norppapopulaatiota. 1960 ja 1970-luvuilla erityisesti sellu- ja paperiteollisuuden elohopeapäästöt pienensivät kantaa. Nykyisin elohopeaa pääsee järviin lähinnä maaperästä. Vaikka elohopeapitoisuudet norpissa ovat laskeneet, ovat ne edelleen koholla. (Lyytikäinen ym. 2015; Kunasranta ym. 2021.)

Saimaan kalastajat käyttivät 1960-luvulle saakka puuvillasta tehtyjä verkkoja, rysiä ja nuottia. Ne eivät olleet norpalle haitallisia, mutta tilanne muuttui, kun verkkojen materiaalina alettiin käyttää kestävämpää nailonia (Hyvärinen ym. 1999). Kuutteihin kohdistuvaa uhkaa ryhdyttiin torjumaan 1980-luvun alkupuolelta lähtien kalastuskuntien ja myöhemmin osakaskuntien kanssa tehdyllä vapaaehtoisilla kevätkalastuksen rajoitus sopimuksilla, joita laajennettiin huomattavasti 2000-luvulla (Salmi ym. 2013). Sopimusten toisena osapuolena oli vuosina 1994–2009 Metsähallitus, minkä jälkeen neuvotteluvastuu siirtyi Etelä-Savon ELY-keskukselle. Kalavedenomistajat kokivat Metsähallituksen kanssa tehdyt vapaaehtoiset kevätkalastusrajoitukset valtiotason keskusjohtoisia päätöksiä myönteisemmäksi toimintatavaksi (Tonder & Salmi 2005). Laaja osallistuminen päätöksentekoon sopimisen avulla on lisännyt luottamusta ja käytännön yhteistyötä osapuolten välille. Vesialueiden omistajille on maksettu määräaikaista pyyntirajoitus sopimuksista korvauksia (Salmi ym. 2013). Maa- ja metsätalousministeriö on myös maksanut ammattikalastajille korvauksia taloudellisista menetyksistä, jotka aiheutuivat saimaannorpan suojelutoimista.

Verkkokalastus on Saimaalla kielletty 15.4.–30.6. välisenä aikana lukuun ottamatta muikkuverkkoja. Lisäksi on määrätty niin sanottuja pyydystyyppirajoituksia: muun muassa riimuverkkojen sekä paksulankaisten ja monisäikeisten verkkojen käyttö on kielletty vuoden

ympäri. Riimuverkoissa verkonliina on yleensä madallettu yhdellä tai kahdella riimuliinalla. Myös verkko, joka on madallettu pystylangoilla, on kielletty ja koukkupyydysten, kuten pitkäsiiman, sekä isorysän ja katiskan osalta on määrätty rajoituksia. Kalastusrajoitukset perustuvat Valtioneuvoston asetukseen eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla (374/2021) ja vapaaehtoiisiin kalastusrajoitus sopimuksiin vesialueiden omistajien kanssa. Asetukset ja sopimukset uusitaan viiden vuoden välein. (Metsähallitus 2022.)

Viime vuosina keskustelua on käyty erityisesti keväisestä verkkokalastuskiellosta. Kalastukseen liittyvät kiistat leimahtivat kuitenkin jo 1990-luvun lopulla, kun norpan suojelun perusteella käynnistetyt kalastuksen pyydystyypirajoitukset aiheuttivat konfliktin paikallisten kalastajien ja ei-paikallisten suojelukeskeisten tahojen – ja samalla hyvin erilaisten elämäntapojen, välillä (Tonder 2005). Vaikka kalastusrajoituksia kohtaan esitettiin voimakasta kritiikkiä, luonnonsuojelua pidettiin yleisesti tärkeänä asiana myös voimaan tulleita norpan suojelutoimia vastustaneiden intressiryhmien keskuudessa (Tonder & Salmi 2005).

Saimaan alueella asuvia ja siellä aikaansa viettäviä kalastajia suojelukeinot koskettavat muita konkreettisemmin, mutta kalastajaryhmät eivät ole näkemyksissään yhtenäisiä – niidenkin sisällä on erilaisia painotuksia norpansuojelun ja kalastuksen säätelyn tarpeista, mikä heijastaa erilaisia luontosuhteita ja kalastuskäytäntöjä (Salmi ym. 2013; Peltonen & Sivonen 2022). Vuonna 2010 tehdyn arvion mukaan norpan esiintymisalueella kalasti yli 400 000 henkilöä, joista 100 000–200 000 harjoitti verkkopyyntiä (Salmi ym. 2013; MMM 2015). Yleisesti kalastajat korostivat, että heillä ei ole mitään saimaannorppaa vastaan (Ratamäki & Salmi 2015). Silloin kun itse suojelutarvetta kyseenalaistetaan, taustalla voi olla kuva virallisesti esitettyä runsaammasta norppakannasta. Kuva runsaasta kannasta syntyy, kun kalastajat liikkuvat jatkuvasti Saimaalla ja samalla usein havaitsevat norppia (mt.). Niin sanottu lukumääräpeli vaikeuttaa eri intressien ja arvojen yhteensovittamista, kun kiistellään norppien määristä ja siitä kenen tämä tieto tulisi tuottaa ja mitkä ovat tiedontuotannon takana olevat intressit (Salmi ym. 2013)..

Vuosina 2010–2013 toteutetun hankkeen aikana tehdyn kyselyn mukaan kolmannes Saimaalla vapaa-ajankalastusta harrastavista vesienomistajista oli tyytyväisiä kalastusrajoituksiin, kolmannes kaipasi rajoituksiin muutoksia ja kolmanneksella ei ollut mielipidettä asiasta (Salmi ym. 2013). Muutoksia kaipaavista puolet halusi tiukentaa rajoituksia ja puolet taas lieventää niitä. Sen sijaan 70 prosenttia haastatelluista ammattikalastajista esitti kalastusrajoitusten muuttamista.

Ammattikalastajat haluavat mieluummin kalastaa kuin turvautua korvauksiin. Korvaukset eivät myöskään ole täysimääräisiä (MMM 2015). Kevätrajoitusten vuoksi ammattikalastajat ovat pyrkinet laajentamaan pyyntialueitaan, mutta kalastuslupia uusille alueille ei ole helppoa saada. Rajoitusten myötä saaliin ympärivuotinen toimitusvarmuus jälleenmyyjille ja jalostajille laskee (mt.). Varsinkin verkkokalastajat pitivät pyydystyypirajoituksia riittävinä toimina ja monet katsoivat, että ammattimainen pyynti tulisi jättää kokonaan kalastusrajoitusten ulkopuolelle: ”[...] *asianmukaisesti harjoitettu kalastus ei tapa norppia*” (Salmi ym. 2013, 24).

Vuosina 2014–2015 Saimaan alueella tehdyssä laajassa kyselyssä (4 848 vastausta) todettiin, että kalastusharrastus näkyy suhtautumisessa verkkokalastuksen rajoituksiin (Kolari ym. 2018). Kalastajat ottivat kantaa kalastusrajoitusten muutostarpeisiin kalastamattomia useammin. Muutoksia kannattaneet kalastajat halusivat vähentää ja kalastamattomat lisätä rajoituksia. Myös esimerkiksi WWF teetti vuonna 2015 saimaannorppa-aiheisen kyselyn, johon vastasi yhteensä 1001 15–84-vuotiaasta suomalaista (Fritze 2015). Heistä 300 oli Saimaan alueelta ja 701 muualta Suomesta. Tulokseksi saatiin, että ”*ylivoimainen enemmistö suomalaisista, ja etenkin Saimaan asukkaista, haluaa suojella saimaannorppaa sukupuutolta*” (mt.).

Jaakkolan ja kumppaneiden (2019) mukaan norppakeskustelun sävy on vuosien saatossa muuttunut: siinä missä 2011–2012 erityisesti Itä-Savo-lehdessä näkyi runsaasti suojelukeinoja kyseenalaistavia tai vaihtoehtoisia kantoja esittäviä kirjoituksia, vuosina 2015–2016

saimaannorpan esiintyminen ja sen suojelukeinot esitettiin pääosin positiivisessa valossa tai neutraalisti. Luonnonsuojeluliike on menestyksekkäästi käyttänyt tiedotusvälineitä norpan suojelun ja erityisesti kalastusrajoitusten edistämiseksi (Ratamáki & Salmi 2013). Jaakkolan ja kumppaneiden (2019) mukaan vuosina 2015–2016 sanomalehdissä argumentoitiin pääasiassa suojelutoimien puolesta, joskin erityisesti kalastusrajoituksia kohtaan esitettiin myös kyseenalaistavia puheenvuoroja. Samassa tutkimuksessa toteutetuissa haastatteluissa ilmeni, että vuosina 2015–2016 norppaan liittyvien keskustelujen ilmapääri koettiin pääasiassa positiiviseksi ja rauhallisemmaksi kuin aiemmin siitä huolimatta, että myös suojeluun liittyvä vastakkainasettelun jatkuminen nostettiin esiin osassa haastatteluista.

Maan eri osissa saimaannorppakeskusteluissa korostuvat eri teemat (Jaakkola ym. 2019), mikä on ilmennyt esimerkiksi Helsingin Sanomien ja Itä-Savon saimaannorppa-aiheisten kirjoitusten erilaisina painotuksina. Vuosina 2015–2016 Itä-Savossa kirjoitettiin suojelusta pääosin käytännön tasolla ja ratkaisukeskeisesti. Esimerkiksi liikkumis- ja kalastusrajoituksiin negatiivisesti suhtautuvia kirjoituksia näkyi vuosina 2015–2016 Itä-Savon mielipidekirjoituksissa, joissa paikalliset ihmiset toivat esiin suojelukeinoihin liittyviä huoliaan. Helsingin Sanomassa kirjoitettiin suhteellisesti enemmän WWF:n Norppalivestä, saimaannorpan uhanalaisuuden syistä ja suojeluun liittyvästä vastakkainasettelusta.

Kaikki Jaakkolan ja kumppaneiden (2019) haastateltavat olivat sitä mieltä, että saimaannorppaa tulee suojella, mutta suojelun mittakaava herätti keskustelua. Myös vuonna 2018 Saimaan vesistöalueen asukkaista 96 prosenttia piti saimaannorpan suojelua erittäin tai melko tärkeänä ja norppaan kohdistuvien uhkien torjumista pidettiin tärkeänä (Turja 2018). Esimerkiksi pesimähäiriöiden välttämistä piti tärkeänä 95 prosenttia ja kalastukseen liittyvien kuolemien välttämistä 89 prosenttia vastaajista. Talviaikaisia liikkumisrajoituksia piti perusteltuina 91 prosenttia ja kalastusrajoituksia 88 prosenttia. Eteläsavolaisissa vastaajissa oli keskimäärin enemmän niistä (14 %), jotka eivät pitäneet talviaikaisia liikkumisrajoituksia ja kalastusrajoituksia perusteltuina suojelukeinoina.

Menetelmät

Tutkimusaineisto ja aineiston keruu

Tutkimus perustuu keväällä 2022 kerättyyn kyselyaineistoon, jolla kerättiin tietoa suomalaisten asenteista ja arvostuksista saimaannorpan suojelua kohtaan. Kyselyn suunnittelivat yhteistyössä ympäristön taloudellisen arvottamiseen ja saimaannorpan suojeluun erikoistuneet Luonnonsuojelukeskuksen tutkijat. Lisäksi kyselyä kommentoivat useat asiantuntijat Itä-Suomen yliopistosta, Metsähallituksesta ja luonnonsuojelujärjestöistä. Ennen varsinaista tiedonkeruuta huhti-toukokuussa 2022 kyselyä testattiin pienellä otoksella. Lopullinen kysely viimeisteltiin testikierroksen palautteen perusteella.

Kysely alkoi johdannolla ja kysymyksillä vastaajan yhteydestä Saimaan ympäristöön, käynneistä siellä sekä saimaannorppaan liittyvistä kokemuksista. Jos vastaaja oli käynyt Saimaalla vapaa-ajallaan viimeisen vuoden aikana, häneltä kysyttiin tarkempia kysymyksiä viimeisimmästä käynnistä. Myös Saimaalla vapaa-ajan kalastusta harrastaville esitettiin lisäksi kysymyksiä harrastukseensa liittyen. Seuraavaksi kyselyssä kysyttiin vastaajien asenteista ja preferensseistä saimaannorpan suojelutoimia kohtaan. Vastaajien asenteita erilaisia norpan suojelutoimia kohtaan selvitettiin kysymällä ”Kuinka kannatettavia seuraavat toimet saimaannorpan suojelemiseksi mielestäsi ovat Saimaalla?” Vastauksia pyydettiin asteikolla 1–5, jossa 1 merkitsi ei lainkaan kannatettavaa ja 5 erittäin kannatettavaa. Kyselyyn sisällytetyt suojelutoimet valittiin käytössä olevien toimien, aiempien tutkimusten sekä monitieteisen tutkimusryhmän ja saimaannorpan suojelun asiantuntijoiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella. Kyselyn lopussa vastaajilta kysyttiin vielä vapaa-ajan käyntimäärien mahdollisia muutoksia tulevaisuudessa. Kysely päättyi taustatietoihin.

Kysely toteutettiin internet-kyselynä ja sen käytännön toteutuksesta vastasi Iro Research Oy. Kysely osoitettiin kolmelle erilliselle otokselle: 1) Yli 18-vuotiaat Suomen kansalaiset tavoitteena edustava otos iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan, 2) Saimaan ympärys-kuntien asukkaat sekä 3) Linnansaaren kansallispuistossa vuonna 2021 käyneet. Otokset 1 ja 2 poimittiin Iro Research -tutkimustoimiston vastaajapaneelist. Otoksen 3 vastaajien yhteystiedot saatiin Metsähallituksen Linnansaaren kävijätutkimuksesta. Kolmen eri otoksen käytöllä pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava ja monipuolinen käsitys kansalaisten suhtautumisesta suojelukeinoja kohtaan. Kansallisen tason otos (otos 1) mahdollistaa edustavan kuvan suomalaisten näkemyksistä yleisesti, mutta koska käytännössä suojelutoimenpiteet kohdistuvat rajatulle alueelle, oli tärkeää selvittää erityisesti paikallisten asukkaiden (otos 2) ja alueella vierailevien mielipiteitä (otos 3). Kyselyyn vastasi yhteensä 1487 vastaajaa, joista 913 oli otoksesta 1, 522 otoksesta 2 ja 52 otoksesta 3. Vastausprosentti oli 10,3 prosenttia. Vastaajien mediaani-ikä oli 57 vuotta, ja vastaajista oli naisia 43 prosenttia. Korkea-asteen koulutus oli 52 prosentilla vastaajista ja mediaanitulot olivat 2000–2999 euroa kuukaudessa. Suomen väestöön verrattuna vastaajat olivat keskimäärin jonkin verran vanhempia ja korkeammin koulutettuja. (Lankia ym. 2022.)

Määrällisen aineiston lisäksi kyselyssä kerättiin avoimia vastauksia kysymykseen: ”Voit halutessasi täydentää vastauksiasi tai kertoa ajatuksiasi saimaannorpan suojeluun liittyvistä asioista tai tästä kyselystä. Kaikki ajatukset ovat tervetulleita ja arvokkaita!” Kommentit olivat useimmiten lyhyitä, 1–3 lauseen mittaisia. Lisäksi tässä artikkelissa on hyödynnetty avoimia vastauksia, jotka pyydettiin lähettämään kyselyaineiston keräämisestä vastanneelle yritykselle, jos ne koskivat vastaajan suhtautumista norppaan ja sen suojelutoimiin. Kaikkiaan 247 vastaajaa antoi palautetta lomakkeen avoimiin kenttiin. Suomea edustavassa otoksessa avoimiin kysymyksiin vastasi 173 vastaajaa (18,9 %), Saimaan alueen kuntien otoksessa 67 vastaajaa (12,8 %) ja Linnansaaren kävijöiden otoksessa 7 vastaajaa (13,5 %).

Analysimenetelmät

Tämä artikkeli perustuu kyselyllä kerättyihin tietoihin vastaajien asenteista saimaannorpan suojelutoimia kohtaan sekä avoimesta palautteesta liittyen norpansuojeluun ja kyselyyn. Näin työssämme toteutetaan menetelmätriangulaatiota eli tiedon hankinnassa ja analysoinnissa yhdistellään kahta tai useampaa menetelmää. Määrällisiä tilastollisia menetelmiä käytetään vastaajien ryhmittelyyn suojelukäsitysten perusteella ja ryhmien erojen määrittämiseen. Laadullisella analyysillä syvennetään ymmärrystä siitä, kuinka kyselyn vastaajat suhtautuvat norpan suojeluun ja suojelukeinoihin. Laadullista analyysia voidaan tässä ajatella lähtökohtaisesti ”varmentavana” käytäntönä, joka tuo esiin myös uusia näkökulmia ja monipuolisempaa tietoa kansalaisten suhtautumisesta saimaannorpan suojelemiseksi asetettuihin toimenpiteisiin (Hirsjärvi ja Hurme 2001, 31).

Aineiston analyysissa käytettiin ensin kvantitatiivisia tilastollisia menetelmiä, joiden avulla tunnistettiin vastaajaryhmät, jotka erosivat toisistaan norpan suojelutoimenpiteiden kannatuksen perusteella. Kvantitatiivinen analyysi hyödynsi latenttien luokkien klusterianalyysia (engl. *latent class clustering*) (Morey ym. 2008; Soini ym. 2011). Analyysilla selvitetään asenneväittämiä pohjalta, onko vastaajien keskuudessa luokkia, jotka eroavat asenteiltaan toisistaan. Latenttien luokkien analyysi perustuu olettamukseen, että tutkimuksessa havaittujen muuttujien arvojen taustalla voi olla piileviä yhtenäisiä ryhmiä (Bartholomew & Knott 1999). Tässä analyysissä oletettiin, että on olemassa piileviä vastaajaluokkia, jotka näkevät norpan suojelun eri tavoin. Tavoitteena oli luokitella vastaajat heidän suojelukäsitystensä mukaan ja kuvata tunnistettuja ryhmiä vastaajien taustasta kertovilla muuttujilla. Klusterianalyysissa käytettiin LatentGOLD5.1 -ohjelmaa (Vermunt & Magidson 2016).

Latenttien luokkien klusterianalyysilla saatuja vastaajaluokkia kuvattiin tarkastelemalla eroja suojelutoimenpiteiden kannatettavuuden keskiarvoissa. Lisäksi vastaajaluokkien asenteita saimaannorppaa ja sen suojelua kohtaan sekä mahdollisia luokkien välisiä eroja

analysoitiin varianssianalyysillä (engl. *one-way ANOVA*, Sirkin 2006). Luokkien väliset erot testattiin Tamhanen post hoc -testillä, joka ei oleta samansuuruisia hajontoja.

Aineiston laadullinen analyysi tehtiin erikseen kullekin kvantitatiivisilla menetelmillä tunnistetulle vastaajaryhmälle. Sisällönanalyysin lähtökohtana olivat kyselyn avoimet palautteet. Analyysi oli aineistolähtöinen, mutta samalla teoriasidonnainen, koska aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99). Laadullisen aineiston analyysi rajattiin niin, että kiinnitettiin huomiota vastaajien käsityksiin norpasta ja sen suojelusta, kalastuksesta, suojelutoimien hyväksyttävyydestä ja ristiriitojen lieventämisen mahdollisuuksista. Rajauksen tuloksena lopullinen aineisto koostui 128 vastaajan kommenteista, joiden keskeiset näkökulmat on esitelty tulososiossa. Pois jääneistä kommenteista pääosan muodostivat kyselyyn, sen toteuttamiseen ja kysymysvaihtoehtoihin liittyvät huomiot sekä vastaajan omakohtaiset havainnot esimerkiksi norpista tai vesien tilasta.

Tulokset

Vastaajien ryhmittely suojelutoimien kannatettavuuden mukaan

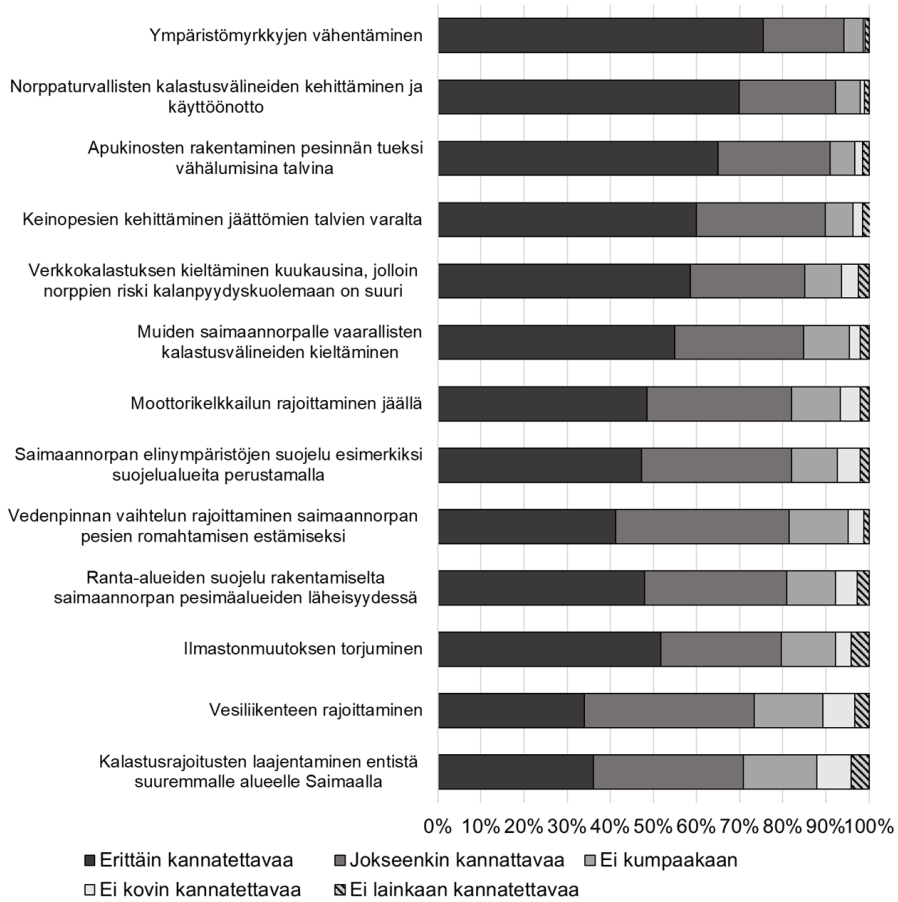
Vastaajien ryhmittely aloitettiin tarkastelemalla sitä, kuinka kannatettavina erilaisia norpan suojelutoimia pidetään. Kuvassa 1 on raportoitu jakaumat vastaajien suhtautumisesta kyselyssä esitettyjä saimaannorpan suojelutoimia kohtaan. Erilaisista norpansuojelutoimenpiteistä eniten kannatusta saivat ympäristömyrkkujen vähentäminen, norppaturvallisten kalastusvälineiden kehittäminen ja käyttöönotto sekä apukinosten rakentaminen pesinnän tueksi vähälumisina talvina. Vähiten kannatusta saivat kalastusrajoitusten laajentaminen entistä suuremmalle alueelle Saimaalla sekä vesiliikenteen rajoittaminen. Vähiten kannatettua toimenpidettäkin eli kalastusrajoitusten alueen laajentamista piti erittäin tai jokseenkin kannatettavana 70 prosenttia vastaajista, mikä kertoo laajasta tuesta saimaannorpan suojelulle.

Kalastukseen liittyvien saimaannorpan suojelutoimenpiteiden kannatusta vertailtiin Saimaalla kalastavien ja ei-kalastavien vastaajien välillä. Vastanneiden vapaa-ajankalastajien keskuudessa kannatus eri suojelutoimia kohtaan ei ollut yhtä yleistä kuin muilla vastaajilla, mutta ne nähtiin kuitenkin enimmäkseen kannatettavina. Vähiten kannatettavana koettiin kalastusrajoitusten laajentaminen entistä suuremmalle alueelle Saimaalla, minkä yli 20 % kalastajista koki negatiivisena. Norppaturvallisten kalastusvälineiden kehittäminen ja käyttöönotto sai laajaa kannatusta sekä kalastajilta että muilta vastaajilta.

Osa suojelutoimenpiteistä kytkeytyi selkeästi koettuun oikeudenmukaisuuteen, erityisesti jako-oikeudenmukaisuuteen, eli toimenpiteiden haitat kohdistuivat paikallisiin maanomistajiin ja kalastuksen harrastajiin. Tällaisia toimenpiteitä olivat liikkumisen rajoittaminen, suojelualueet, kalastusrajoitukset ja rakennusrajoitukset. Vaikka näitäkin toimenpiteitä kannatettiin laajasti, oli kuusi vähiten kannatetusta toimenpiteestä sellaisia, joihin liittyi jako-oikeudenmukaisuuskysymyksiä kuten maanomistuksen, liikkumisen tai kalastuksen rajoittamista.

Eri suojelutoimenpiteiden kannatusta käytettiin vastaajien ryhmittelyyn klusterianalyysin avulla. BIC, AIC ja CAIC¹ tunnuslukujen sekä ryhmien tulkinnan perusteella päädyttiin kolmeen eri vastaajaryhmään: innokkaat (42,3 % vastaajista), myönteiset (41,3 % vastaajista) sekä maltilliset (16,4 % vastaajista). Taulukossa 1 esitetään keskiarvotsuojelutoimenpiteiden kannatuksesta kussakin ryhmässä sekä kuhunkin suojelutoimenpiteeseen kohdistuvan kannatuksen merkitsevyys ja paino klusterianalyysissa. Ryhmässä 1 kaikkien

¹ AIC (*Akaike Information Criterion*), BIC (*Bayesian Information Criterion*) ja CAIC (*Consistent Akaike Information Criterion*) ovat tilastollisia tunnuslukuja, joita käytetään mallien vertailussa arvioimaan mallin sopivuutta ja monimutkaisuutta. Pienemmät arvot viittaavat parempaan malliin, joka tasapainottaa tarkkuuden ja yksinkertaisuuden välillä.

Kuva 1. Vastaajien suhtautuminen erilaisiin saimaannorpan suojelutoimenpiteisiin.

Figure 1. The respondents' attitudes towards various conservation measures for the Saima ringed seal.

suojelutoimenpiteiden kannatus oli voimakkainta. Suojelutoimien kannatus oli vahvaa myös ryhmässä 2, keskiarvojen ollessa kuitenkin ryhmää 1 pienempiä. Ryhmässä 3 suojelutoimien kannatus oli sen sijaan huomattavasti maltillisempaa ja erityisesti käyttömahdollisuuksiin suoraan liittyvien suojelutoimien, kuten vesiliikenteen rajoittamisen ja kalastusrajoitusten laajentamisen, kannatuksen keskiarvo painui alle 3:n eli ei kannatettavan puolelle. Näin ryhmä 3 identifioitui ryhmänä, joka kannatti vähiten jako-oikeudenmukaisuuden kannalta ongelmallisimpia suojelutoimenpiteitä.

Vastaajien kuulumista eri vastaajaryhmiin vertailtiin selittäjien avulla käyttäen ryhmää 1 ”Innokaat” vertailukohtana (taulukko 2). Ryhmään 1 verrattuna ryhmässä 2 ja 3 oli todennäköisemmin vastaajia, jotka asuvat tai mökkeilevät Saimaalla, ovat miehiä ja kalastavat Saimaalla. Eri puoluekannoista vihreiden ja vasemmiston äänestäminen nousi merkittäväksi selittäjäksi. Näiden puolueiden kannattajia oli merkittävästi vähemmän ryhmässä 2 ja 3. Ryhmässä 2 ja 3 melkein kaikkien selittäjien vaikutus oli saman suuntainen ja ryhmässä 3 edellä mainittujen selittäjien vaikutus oli voimakkaampi verrattuna ryhmään 2. Poikkeuksen tekivät kaksi muuttujaa. Lapsuutensa kaupungissa viettäneitä oli ryhmässä 3 vähemmän ryhmään 1 verrattuna, kun taas ryhmässä 2 heitä oli hieman enemmän. Linnansaariotokseen kuuluvia oli ryhmään 1 verrattuna ryhmässä 2 hieman enemmän ja ryhmässä 3 selvästi vähemmän.

Taulukko 1. Eri suojelutoimenpiteiden kannatus ryhmittäin

Table 1. Support for different conservation measures by group.

	Ryhmät			Tärkeys mallissa		
	Ryhmä 1 Innokkaat	Ryhmä 2 Myönteiset	Ryhmä 3 Maltilliset	Wald	p-arvo	R ²
Ryhmän koko, %	42,3	41,3	16,4			
	Keskiarvo*					
Ympäristömyrkköjen vähentäminen	4,97	4,69	3,84	237,30	<0,001	0,33
Norppaturvallisten kalastusvälineiden kehittäminen ja käyttöönotto	4,97	4,65	3,46	277,51	<0,001	0,50
Kalastusrajoitusten laajentaminen entistä suuremmalle alueelle Saimaalla	4,67	3,75	2,32	408,79	<0,001	0,55
Vedenpinnan vaihtelun rajoittaminen saimaannorpan pesien romahtamisen estämiseksi	4,71	4,04	3,07	363,11	<0,001	0,42
Ranta-alueiden suojelu rakentamiselta saimaannorpan pesimäalueiden läheisyydessä	4,87	4,08	2,68	415,79	<0,001	0,57
Vesiliikenteen rajoittaminen	4,69	3,75	2,44	408,19	<0,001	0,57
Saimaannorpan elinympäristöjen suojelu esimerkiksi suojelualueita perustamalla	4,88	4,08	2,71	444,44	<0,001	0,60
Ilmastonmuutoksen torjuminen	4,75	4,11	2,97	293,99	<0,001	0,34
Apukinosten rakentaminen pesinnän tueksi vähälumisina talvina	4,95	4,52	3,36	289,28	<0,001	0,45
Keinopesien kehittäminen jäätömiä talvien varalta	4,91	4,40	3,25	317,92	<0,001	0,44
Moottorikelkkailun rajoittaminen jäällä	4,78	4,18	2,87	342,52	<0,001	0,46
Verkkokalastuksen kieltäminen kuukausina, jolloin norppien riski kalanpyydyksuolemaan on suuri	4,96	4,35	2,77	318,55	<0,001	0,61
Muiden saimaannorpalle vaarallisten kalastusvälineiden kieltäminen	4,96	4,25	2,90	289,80	0,000	0,61
N	1487					
BIC	33658,37					
AIC	33170,35					
CAIC	33750,37					

*Asteikko: 1 ei lainkaan kannatettavaa – 5 erittäin kannatettavaa

Kaikki vastaajaotokset sisältyvät analyysiin. Tulokset eivät eronneet merkittävästi Suomen väestöä edustavan otoksen analyysistä.

Ryhmien kuvailemiseksi myös vastaajien asenteita saimaannorppaa ja sen suojelua kohtaan sekä vastaajan mahdollisia kielteisiä kokemuksia saimaannorpasta verrattiin ryhmien välillä. Asenteissa havaittiin ryhmien välillä merkitseviä eroja (kaikki ryhmät erosivat toisistaan 0,05 merkitsevyystasolla). Ryhmän 1 vastaajat olivat eniten samaa mieltä väitteiden ”Pidän saimaannorpasta” ja ”Kannatan saimaannorpan suojelua” kanssa,

Taulukko 2. Ryhmiin kuulumisen selittäminen vastaajan taustatiedoilla

Table 2. Explaining group membership using respondent's background information.

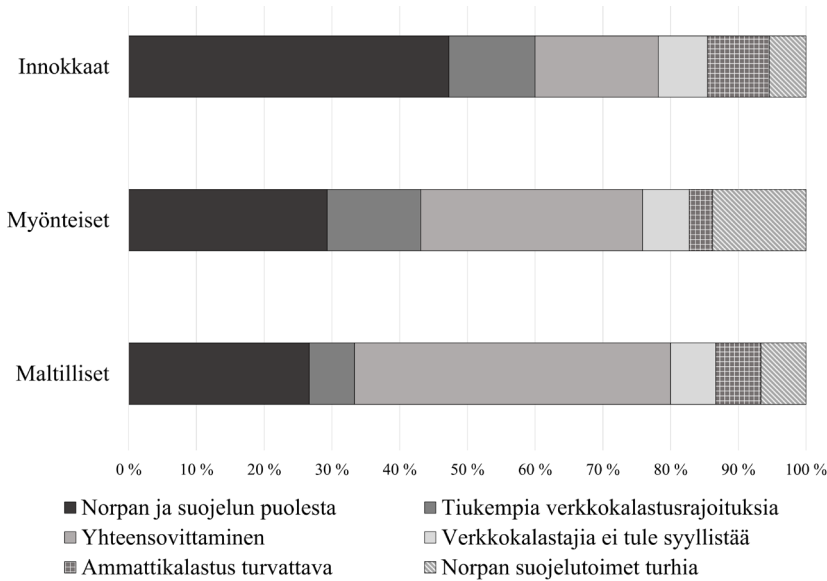
Kovariaatit	Ryhmä 1 Innokkaat	Ryhmä 2 Myönteiset	Ryhmä 3 Maltilliset	Wald	p-arvo
Vakio	0,00	0,61	0,44	20,09	<0,001
Asuu tai mökkeilee Saimaan alueella	0,00	0,27	0,34	4,91	0,086
Puoluekanta: Äänestänyt edellisissä vaaleissa vihreitä tai vasemmistoa	0,00	-0,95	-2,11	85,14	<0,001
Viettänyt lapsuutensa kaupungissa	0,00	0,04	-0,81	25,50	<0,001
Nainen	0,00	-0,86	-1,71	95,26	<0,001
Kalastaa Saimaalla	0,00	0,40	0,81	8,67	0,013
Kuuluu Linnansaaren otokseen	0,00	0,18	-1,91	4,60	0,100

keskiarvojen ollessa 4,84 ja 4,96 asteikolla 1–5 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Myös ryhmässä 2 näiden väittämien kanssa oltiin samaa mieltä, mutta keskiarvot olivat hieman pienemmät verrattuna ryhmään 1 (4,50 ja 4,75). Ryhmässä 3 vastaajat olivat asenteissaan neutraalimpia verrattuna kahteen muuhun ryhmään, mutta keskiarvot kallistuivat joka tapauksessa norppaan ja sen suojeluun positiivisesti suhtautumisen puolelle (3,48 ja 3,59). Ryhmät 1 ja 2 olivat keskimäärin täysin eri mieltä väittämästä ”Minulla on kielteisiä kokemuksia norpasta” keskiarvojen ollessa 1,08 ja 1,24, kun taas ryhmässä 3 vastaajat olivat tästä väittämästä joksikin eri mieltä (keskiarvo 1,99).

Suojelunäkemyksen kirjo avoimissa vastauksissa

Kolmessa ryhmässä, jotka kuvasivat erilaisia asenteita norpan suojelukeinoja kohtaan (innokkaat, myönteiset ja maltilliset), avoimiin kysymyksiin palautetta antaneiden osuus oli vastaavasti 16,8 prosenttia (106 kpl), 17,1 prosenttia (104 kpl) ja 15 prosenttia (37 kpl). Vastaajat, jotka olivat harjoittaneet kalastusta Saimaalla, kirjoittivat hieman muita harvemmin kommentteja avoimiin kenttiin. Kalastajista palautetta antoi 13,6 prosenttia ja muista vastaajista keskimäärin 17,3 prosenttia. Lopullinen luokiteltu laadullinen aineisto, josta oli poistettu aihepiiriin kuulumattomat, esimerkiksi kyselyn mielekkyyttä tai toimivuutta koskevat vastaukset, sisälsi 55 kommenttia ryhmässä 1, 58 kommenttia ryhmässä 2 sekä 15 kommenttia ryhmässä 3.

Kyselyn aihepiiriä selkeimmin kommentoivat avoimet vastaukset ryhmittäytyivät kuuteen teemaan, jotka on nimetty seuraavasti: 1) norpan ja suojelun puolesta, 2) tarvitaan tiukempia verkkokalastuksen rajoituksia, 3) yhteensovittaminen keskeistä, 4) verkkokalastajia ei tule syyllistää, 5) ammattikalastus turvattava ja 6) norpan suojelutoimet turhia. Kuten oli ennakoitavissa, innokkaimpien suojelijoiden ryhmässä myös useimmat avoimet kommentit tukivat norpan suojelua (kuva 2). Moni myös painotti yhteensovittamisen tarvetta sekä vaati tiukempia verkkokalastusrajoituksia. Myönteisten ryhmässä oli hieman enemmän yhteensovittamista kuin norppaa ja sen suojelua korostavia, kun taas maltillisten keskuudessa ihmisen ja norpan rinnakkaiselo nousi selvästi keskeisimmäksi aiheeksi. Innokkaiden ryhmässä oli muita yleisemmin ammattikalastuksen turvaamista kannattavia, kun taas myönteisten ryhmässä pidettiin norpan suojelutoimia turhina useammin kuin muissa ryhmissä. Muutama vastaaja korosti myös, että verkkokalastajia ei tule syyllistää.

Kuva 2. Teemoittaiten avointen vastausten määrien jakautuminen vastaajaryhmittäin.

Figure 2. Distribution of the number of open-ended responses by themes and respondent groups.

Innokkaat haluavat suojella norppaa ja ihmistä

Innokkaiden suojelijoiden joukossa suojelutoimet koettiin usein tärkeiksi: saimaannorppien koettiin kuuluvan Saimaalle ja Suomen luontoon. Suojelun tarvetta perusteltiin myös lajin vähälukuisuudella ja sillä, että ilmastonmuutos on vaikeuttanut lajin pärjäämistä. Norppia pidettiin myös suloisina ja tärkeinä Saimaan matkailun vetovoiman kannalta.

”Mielestäni saimaannorppaa tulee ehdottomasti suojella, että laji ei kuolisi sukupuuttoon.”

”[...] on ihmisen vuoro väistyä tai sopentua elämään asian kanssa.”

”Saimaa on Suomen kansallisomaisuutta ja se tulee sellaisena säilyttää. Saimaannorppa on tärkeä osa tätä kansallisomaisuutta ja ansaitsee tulla suojelluksi jälkipolville.”

Suojelutoimia pitivät turhina ne, jotka katsoivat, että lajille käy ilmastonmuutoksen vuoksi huonosti. Saimaannorpan suojelutarvetta kuitenkin harvoin kyseenalaistettiin, mutta hyvin usein tärkeänä pidettiin kohtuullisuutta ja rinnakkaiseloja. Monissa kommenteissa pidettiin sen hetkisiä suojelutoimia onnistuneina ja riittävinä. Ihmisen ja norpan tarpeet voidaan sovittaa yhteen:

”[...] on tärkeää säilyttää myös kalastusmahdollisuudet omavaraistalouden ja terveyden kannalta, sekä ”suojella” siten ammattikalastajienkin olemassaoloa.”

”Tarpeettoman vastakkainasettelun välttämiseksi suojelutoimet tulee olla kohtuullisia ja kohdennettuja eli tarkkarajaisia sekä kustannuksiltaan kohtuullisia.”

Vastauksissa kommentoitiin myös osallisuutta eli sitä kuka saa päättää norppa-asioista: *”Kehäkolmosen sisäpuolella on helppo tehdä määräyksiä joka lähtöön tuntematta paikallisten elämää maalla esim. Saimaan rannoilla.”* Yksittäisissä kommenteissa korostettiin myös, että *”Suojelun*

pitäisi pohjautua rebellisyyteen ja todenperäisyyteen” ja kyseenalaistettiin norppien määrääarviot: ”Ihmisille valehdellaan silmät sinisinä erilaisten ns. ubanalaisten kantojen määrästä (lue hanhet, merimetsot...)”.

Näkemykset kalastusmahdollisuuksien puolesta viittasivat usein Saimaan ammattikalastuksen jatkuvuuden turvaamiseen. Myös verkkokalastusta pidettiin tärkeänä, ja verkkoihin kuolleiden norppien määrää pienenä. *”Miksi siis verkkokalastajia syytetään norppien tuhoamisesta?”* Osa halusi verkkokalastuskieltoja kumottavaksi, osa katsoi, että niitä ei pidä laajentaa.

”[...] järvikala on tärkeä osa lähiruokaa.”

”[...] kalastus on tärkeää meille kaikille (kalat eivät kävele itsestään kauppaan)...”

”Vapaa-ajanasunto on hankittu sitä varten, että voi kalastaa ympäri vuoden, mutta kai on syötävää vaan tonnikalaa ja laitettava mökki myyntiin.”

Moni vastaaja piti norppaturvallisista pyydyksiä tärkeänä osana suojelua. Kehittämiskohteena esitettiin, että verkot voitaisiin valmistaa luonnonkuiduista niin, että eläimet voivat purra itsensä ulos niistä. Verkkokalastukseen kriittisesti suhtautuvista moni piti pyyntimuotoa norpalle haitallisena ja oli halukas pidentämään kieltoaikoja, jopa kokonaan kieltämään verkkopyynnin.

”En ymmärrä miten on mahdollista sallia missään ajankohdassa verkkokalastus näillä alueilla.”

”Vähintäänkin tuo verkkokalastuskiellon pidentäminen esim. heinäkuulle kuulostaisi järkevältä.”

”Kalastusta harrastamattomana olen halukas vähentämään verkkokalastusta Saimaalla [...]”

Myönteiset toivovat tasapainoisia suojelutoimia

Osa myönteisten ryhmään kuuluvista mainitsi, että on osallistunut säännöllisesti saimaan-norpan hyväksi tehtäviin keräyksiin tai on suojellut luodon, saaren ja niemenkärjen norpalle. *”Luonnonsuojelusta pidettävä kovempaa ääntä, samoin metsien hakeusta, soiden suojelusta.”* Villiä rantarakentamista haluttiin rajoittaa. Norpalla nähdään olevan *”[...] yhtäläinen oikeus elää tällä maapallolla kuten meillä ihmisillä.”*

”Saimaannorpan olemassaolo ja suojelu on minulle tärkeää, mutta en todennäköisesti lähtisi varta vasten niitä etsimään käydessäni alueella, sillä en tahdo häiritä niiden eloa.”

Suojelutoimiin kriittisesti suhtautuneet kommentoivat muun muassa, että *”Luonto huolehtii kannan suuruudesta ravinnon, petojen ym. luonnollisten syiden kautta.”* Tällöin *”norppahömpötys”* nähtiin yhteiskunnan menoeränä kun *”[...] maailmassa on niin paljon korjattavia asioita, ettei tämä voi saada jakamatonta huomiota osakseen.”*

Yhteensovittamista painottavat kommentit noudattivat pääosin samoja linjoja kuin edellisessä ryhmässä. Myönteisten ryhmässä oltiin suojelun ja usein myös norppakannan lisäämisen kannalla niin, että *”[...] se täytyy tehdä paikallisten ihmisten kanssa yhteistyössä”*. Paikallinen väestö pitää saada mukaan suojelutyöhön, *”[...] oli kyse norpista, susista tai metsästä”*. *”Avointa keskustelua eri osapuolien välillä. Tietoa lisää.”* Vastausten perusteella kaikki eivät olleet selvillä voimassa olevien pyydysrajoitusten yksityiskohdista. Esitettiin myös, että kalastusrajoituksesta pitäisi saada henkilökohtaisesti korvausta.

Vastauksissa tavoiteltiin tasapainoa niin, että toimista ”[...] ei saisi olla liikaa haittaa kalastajille ja kesäasukkaille”. Esitettiin myös alueellista painotusta: valitaan yksi riittävän suuri alue, jolla suojelu olisi erittäin voimakasta, ja muualla toimittaisiin lievemmin ehdoin. Rinnakkaiselo nähtiin mahdollisena:

”Olen asunut lapsuteni Saimaan rannalla ja viettänyt aikuisiällä paljon aikaa samoissa maisemissa. Norppia on ollut aina ja yhteiselo ihmisten kanssa on ollut sopuisaa. Toivon, että näin jatkuisi tulevaisuudessakin. Molemmat mahtuvat Saimaan rannoille.”

Esitettiin, että olisi syytä tehdä suojelutoimia ”[...] ilman että viedään kenenkään elinkeino [...]”. Ammattikalastukseen liittyviä kommentteja oli vähän, mutta yksi vastaaja tässäkin ryhmässä esitti, että kalastuksessa palattaisiin ”[...] vanhan ajan pyydyksiin kaikissa muodoissa mihin norppa oli aikoinaan jo tottunut. Ei ne ennen tarttuneet pyydyksiin kuten nykyään [...] se vei kaloja verkoista [...] ja ne osasivat ottaa kalat eivätkä aina jääneet verkkoihin kiinni.” Myös verkkopyynnin kieltämisen sijaan verkkojen ankkurointiin pitäisi kiinnittää paremmin huomiota: ”Olen siinä käsityksessä, että norppa osaa väistää verkkoa, kun se on oikeasti ankkuroitu kunnolla.”

Vastauksissa esitettiin usein verkkokalastuksen kieltämistä tai lisärajoittamista ajallisesti tai alueellisesti – usein muilta kuin ammattikalastajilta. Jyrkimmillään verkkokalastusta esitettiin kiellettäväksi Saimaata laajemminkin:

”Kaikenlainen hyvin vuoksi tehty toiminta niin kalastuksessa (verkko- ja muut vastaavat pyydykset) kuin moottoripörräyksellä tulisi kieltää saimaannorpan elinalueilla ja yleensäkin vesialueilla.”

Maltilliset suosivat rinnakkaiselo

Suojelun ja ihmisen rinnakkaiselo nousi keskeisimmäksi teemaksi maltillisten ryhmässä, joskin muutamassa kommentissa korostettiin luonnon ja sen suojelun ensisijaisuutta. ”Luonto on tärkeämpi kuin ihminen. Norppa oli täällä jo ennen meitä, jotka tuhoamme norpan asuinalueita.” Toisenlaisiakin äänenpajoja oli:

”Ihminen tulee aina nähdä norppaa arvokkaampana, vaikka ei minulla norppaa vastaan mitään ole. Yleinen luulo on se, että ihmiset norpan alueella vihaavat norppaa tai luontoa. Näin ei kuitenkaan ole. Vibreä politiikka antaa kuitenkin näin ymmärtää. Luomalla uhkakuvia kerätään äämiä ja tätä kautta rahaa.”

”Norppa on toki tärkeä suojelun keulakuva, mutta kuitenkin laji muiden joukossa.”

Maltillisia ja yhteensovittamista painottavia kommentteja oli useita. Yhdessä painotettiin ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä: ”[...] Saimaasta ei voida tehdä museoaluetta”, mutta samalla todettiin, että vapaa-ajankalastusta voidaan tarpeen mukaan rajoittaa. Vapaa-ajankalastajille tulisi myös tiedottaa enemmän norppaturvallisista vaihtoehdoista. Useassa kommentissa otettiin esiin tiedon merkitys. Ehdotettiin muun muassa, että jaetaan riittävästi asiallista tietoa alueen asukkaille ja turisteille.

”Ihmisen ja saimaannorpan rinnakkaiselo on mahdollista, vaikka siihen tulisi joitain rajoituksiakin. Esim. rantarakentamisen osalta rinnakkaiselo voidaan parantaa, jos rantoja käytävillä (esim. mökkeilijät, turistipaikoissa vierailevat) on riittävästi tietoa.”

”Saimaannorpan suojelu on erittäin tärkeää, kuten muunkin luonnon ja erityisesti Saimaan vesistöjen suojelu, mutta suojelukeskustelun tulee olla faktoihin perustuvaa eikä tunnepohjaista.”

Myös suojelutoimenpiteitten kielteiset puolet on suotavaa tuoda esiin (esim. rehevöityminen särkikalakannan lisääntyessä).”

Yksi vastaaja kertoi kokemuksistaan konfliktin keskiössä: ”Työskentelin 5–6 viimeistä työvuottani norppansuojelussa ottaen turpiini sekä suojelijoilta että kalastajilta. Kalastajat olivat reilumpia, suojelijat kieroja.” Toinen vastaaja näki saimaannorpan suojeluilmapiirin muuttuneen myönteisemmäksi:

”Tietoa on tullut lisää ja kiivaimmat vastustajat ovat jo ikääntyneitä eivätkä jaksa änkyröidä [...] myös tutkijoiden ja viranomaisten ymmärrys ja ihmissuhde- ja viestintätaidot ovat kehittyneet vuosien mittaan ja moni heistä on jo tullut oman kuplansa ja mukavuusalueensa ulkopuolelle.”

Koko laadullisessa aineistossa esiin tulleiden kommenttien perusteella voi päätellä, että moni norppa-alueen ulkopuolella asuva vastaaja koki, ettei hänellä ole tarpeeksi tietoa ottaakseen kantaa suojelukeinoihin. Varsinkin norpan vuoksi laadittuja kalastusrajoituksia on monenlaisia; verkkopyynnin aikarajoitusten lisäksi säädökset koskevat muun muassa verkon langan paksuutta ja säikeitä, puohteutusta (eli verkon madaltamista pystylangoilla tai riimuliinalla) ja ankurointia sekä koukku- ja isorysäpyyntiä.

”On helppoa laukoa mielipiteitään kotisohvalta, asiantuntemukseni on puutteellinen, enkä tosiaankaan ymmärrä paikallisia olosuhteita esim. verkkokalastuksen suhteen.”

”Koen, että minulla ei ole tarpeeksi tietoa asiasta vastamaan kysymyksiini saimaannorpista.”

Ihmisen ja norpan tarpeiden yhteensovittaminen ja rinnakkaiselo nähtiin siis usein mahdollisena, joskin suojeluhenkisimmät pitivät norppaa ja osa puolestaan ihmisten tarpeita ensisijaisina. Yhteensovittamisessa oleellista on, että tunnistetaan erilaiset elämänmuodot ja arvot ja niiden sovittelun tarve. Moni kansalainen koki tärkeäksi korostaa Saimaan alueen elämänmuodon ja luonnonvarojen käytön merkitystä.

Keskustelu ja johtopäätökset

Kansalaiskyselyyn vastanneiden luokittelu suojelutoimenpiteiden kannatuksen perusteella paljasti kolme erilaista ryhmää: innokkaat, myönteiset ja maltilliset. Yleisesti suojeluasetteet olivat myönteisiä ja suojelutoimet nähtiin kannatettavina. Kyselyyn vastanneista ei paljastunut ryhmää, joka suhtautuisi norpan suojeluun täysin negatiivisesti. Vastaajista kielteisimminkin suojeluun suhtautuvat olivat maltillisia suojelun kannattajia – kyse on siitä, miten suojelu toteutetaan. Maltillisten ryhmä koki noin puolet esitetyistä suojelukeinoista hieman negatiivisena eli ei kannatettavana. Erityisesti monet suoraan käyttöön liittyvät rajoitukset, joihin liittyi jako-oikeudelliseksi tulkittavia näkökulmia, koettiin ei kannatettavina. Maltillisten ryhmässä painottuivat Saimaan alueella asuvat tai mökkeilevät sekä Saimaalla kalastavat vastaajat, eli juuri he, joihin suorat rajoitukset eniten vaikuttaisivat. Kokonaisuutena katsoen kaikkia suojelutoimenpiteitä kuitenkin kannatettiin.

Huomionarvoista on se, että kaikki suojelukeinot vaikuttivat ryhmissä samoin, eli innokkaiden ryhmässä kaikkien suojelukeinojen kannatus oli suurinta ja maltillisten ryhmässä puolestaan heikointa. Näin ollen mikään suojelukeinoista ei poikennut selvästi ryhmän yleisestä kannatuksen tasosta. Henkilöt, jotka eivät harjoittaneet kalastusta, kannattivat erityyppisiä norpan suojelun vuoksi asetettavia kalastusrajoituksia useammin kuin kalastajat. Eroja kalastajien ja muiden vastaajien välillä voivat selittää vastaajien erilaiset ajatukset siitä, mitä kiellot konkreettisesti tarkoittaisivat. Vahvimmin suojelun puolesta ovat muualla kuin Saimaalla asuvat tai mökkeilevät. Suojelukeinojen innokkaimmat kannattajat äänestävät usein vihreitä tai vasemmistoa.

Vaikka avoimissa vastauksissa kansalaiset eivät käyttäneet termejä oikeudenmukaisuus tai epäoikeudenmukaisuus, kaikissa ryhmissä useat vastaukset kommentoivat esimerkiksi norpparajoitusten vaikutuksia eri ihmisryhmien ja tasapuolisuuden kannalta. Hyötyjen ja haittojen jakautuminen (jako-oikeudenmukaisuus) ja eri ryhmien huomioon ottaminen (menettelytapojen oikeudenmukaisuus) olivat keskeisiä teemoja. Jälkimmäisessä tapauksessa pohdittiin esimerkiksi sitä, ovatko norppa-alueen asukkaat riittävästi osallisia päätöksenteossa vai sanallaanko päätökset alueen ulkopuolelta. Paikallisen elämänmuodon kunnioittaminen kertoo tunnustavan oikeudenmukaisuuden merkityksestä.

Monet vastaajat olivat huolissaan rajoitusten tuomista haitoista, kuten kaupallisten kalastajien toimintaedellytysten kaventumisesta. Vaikka kalanveden omistajille ja kaupallille kalastajille on maksettu korvauksia, kansalaiset esittivät niitä harvoin ratkaisuksi, joilla haittoja hyvitetäisiin. Hyvittävää oikeudenmukaisuutta ei näin nostettu esiin. Oli yllättävää, että tiedollisen oikeudenmukaisuuden puute korostui lähinnä innokkaimpien suojelijoiden ryhmässä parissa kansalaiskommentissa kritiikkinä ”erilaisten uhanalaisten kantojen määristä” viitaten kanta-arvioiden tarkoitushakuiseen vääristelyyn.

Aiempien tutkimusten tapaan (esim. Tonder & Salmi 2005; Fritze 2015; Turja 2018) tässä tutkimuksessa nousi esiin suomalaisten laaja myötämielisyys norpansuojelua kohtaan, vaikka suojelutoimien toteutustapoihin suhtauduttiin eri tavoin. Kriittisetkin kommentit huomioiden kaikkia esitettyjä suojelutoimia piti melko tai erittäin kannatettavina valtaosa vastaajista. Tulokset eri suojelutoimien kannatuksesta olivat samaa suuruusluokkaa kuin Turjan (2018) Saimaan vesistöalueen asukkaisiin kohdistuneessa tutkimuksessa ja WWF:n (2020) koko Suomeen kohdistuneessa tutkimuksessa. Tämä tutkimus täydensi edellä mainittujen tutkimusten tuottamia tietoja sekä keräämällä tietoa otoksella koko Suomen väestön näkemyksistä erilaisia suojelutoimia kohtaan että kohdistuen huomion myös paikallisiin näkemyksiin.

Laadullisen sisällönanalyysin yhdistäminen strukturoitujen kysymysten pohjalta tehtyyn luokitteluun toi esiin aiempiin selvityksiin verrattuna moniulotteisemman kuvan kansalaisten suhtautumisesta norppaan ja sen suojelukeinoihin. Huomionarvoista on, että suojelun ja kalastuksen yhteensovittamista pidettiin tärkeänä jopa kaikkein innokkaimpien suojelijoiden keskuudessa. Norpan yhteiseloa esimerkiksi kaupallisen kalastuksen kanssa kannatettiin. Avoimiin kentiin kirjoitetuissa kommenteissa korostettiin myös ammattikalastuksen ja verkkopyynnin turvaamista, joskin usein kaivattiin myös tiukempia verkko-rajoituksia. Moni norppa-alueen ulkopuolella asuva pohti, onko hän norppa-asioissa asianomainen tai omaako tarpeeksi tietoa ja paikallistuntemusta ottaakseen kantaa. Varsinkin alueen ulkopuolella asuvat ovat pitkälti median jakaman tiedon varassa.

Kyselyn määrällinen aineisto paljasti, että norppa-alueella kalastaneet eivät tukenet yhtä vahvasti kalastusrajoitusten tiukentamista tai laajentamista kuin kalastamattomat. Kyselyn avoimiin kentiin kalastajat kommentoivat norppa-asioita verrattain harvoin. Havainto poikkesi Kolarin ja kumppaneiden (2018) tuloksista, joiden mukaan lähes puolet kaikista vastanneista ei osannut ottaa kantaa kalastusrajoitusten muutostarpeeseen, mutta vastaajan kytkentä kalastukseen selkiytti mielipidettä: kalastajista vain kolmannes ei halunnut ottaa kantaa muutostarpeeseen. Kolarin ja kumppaneiden (2018) selvityksessä kalastaneet kannattivat useammin entisten rajoitusten säilyttämistä kuin kalastamattomat, mikä saattaa selittää kalastajien vähäisen lisäkommentointihalun tässä kyselyssä.

Aiemmin samassa hankkeessa (Yhteinen saimaannorppamme LIFE; Lankia ym. 2022) havaittiin, että suojelutoimia kannatetaan yhtä lailla koko Suomen otoksessa kuin Saimaan alueen otoksessa kuitenkin niin, että Linnansaassa vierailleiden vastaajien joukossa kannatus oli kaikkein laajinta ja Saimaan alueella kalastusrajoituksiin suhtauduttiin hieman varauksellisemmin kuin muualla Suomessa. Tämän artikkelin analyysissa Linnansaassa vierailleet kuuluivat kuitenkin todennäköisimmin myönteisten ryhmään, eli eivät kaikista innokkaimpiin suojelukeinojen kannattajiin. Hienoiset erot suojelutoimien kannatuksessa ja Saimaan alueen ulkopuolella asuvien ihmisten kokemukset siitä, ettei heillä ole tarpeeksi tietoa muodostaa selkeää näkemystä suojelutoimenpiteistä, voivat viitata erilaisiin

näkökulmiin norppien suojeluun maan eri osissa. Tämä vastaa Jaakkolan ja kumppaneiden (2019) havaintoa, että saimaannorppakeskusteluissa korostuvat eri teemat eri alueilla. Norppa-alueella ymmärrettävästi korostuvat suojelutoimien käytännön seuraukset paikallisten ihmisten elämään ja muualla Suomessa enemmän luonnonsuojelun ideologisemmat tai norppaan eläimenä liittyvät painotukset.

Kvantitatiivisen aineiston analyysissä kaikki kolme otosta käsiteltiin yhdessä. Tulosten yleistettävyyden varmistamiseksi kvantitatiivinen analyysi tehtiin myös erikseen väestöä edustavalle otokselle, jonka tulokset eivät merkitsevästi eronneet yhdistetyn aineiston tuloksista. Tämän perusteella voidaan todeta, että artikkelissa esitetyt tulokset kuvaavat kansalaisten näkemyksiä, vaikka vastaajamäärässä korostuvat Saimaan alueen asukkaat ja vierailijat. Koska norpansuojelun toimenpiteet kohdistuvat tietylle alueelle, on tärkeää huomioida sekä paikallinen yhteisö (asukkaat) että väliaikaiset käyttäjät (vierailijat). Vaikka edustava otos tarjoaa yleiskuvan, kolmen otoksen yhdistäminen on perusteltua, sillä se takaa laajemman näkökulmien huomioon ottamisen. Asukkaat ja vierailijat tuovat aluekohtaisia näkemyksiä, joita edustava otos yksin ei välttämättä tavoita.

Tutkimuksessa toteutettu kvalitatiivisen tiedon keruu muutoin kvantitatiivisen kyselyn yhteydessä sujui vaivattomasti. Lähes 17 prosenttia vastaajista jaksoi vielä tuottaa tekstiä kyselyn lopussa oleviin avoimen tekstin kenttiin. Usein kvantitatiivisessa tutkimuksessa tämä vastaajien omia näkemyksiä avaava aineisto jää hyödyntämättä. Monimenetelmäinen tutkimusotteemme hyödynsi pragmaattisesti määrällisten ja laadullisten menetelmien yhdistelmää. Menetelmä mahdollisti useita monimenetelmällisen tutkimusotteen hyötyjä. Määrällisen aineiston kautta saimme kuvan koko vastaajajoukon mielipiteistä, mutta kvalitatiivinen osio syvensi ymmärrystä norpan suojeluun ja varsinkin suojelukeinoihin liittyvistä näkemyksistä. Laadullinen osio toi myös luotettavuutta ryhmien tulkintaan. Esimerkiksi suojeluun maltillisesti suhtautuvien näkemykset ihmisen ja norpan rinnakkainelosta täydensivät kuvaa tästä ryhmästä. Laadullinen osio antoi vastaajille myös mahdollisuuden tuoda esiin omia ideoita suojelukeinoiksi ja niiden yhteensovittamiseksi paikallisiin olosuhteisiin.

Vaikka avoimiin kysymyksiin vastasi harvempi vastaaja kuin strukturoituihin kysymyksiin, laadullisen tarkastelun yhdistäminen analyysiin toi esiin aiheiden moniulotteisuuden ja konkreettisemmat kysymykset esimerkiksi kalastuselinkeinoon turvaamisesta. Kansalaisille osoitetut saimaannorppakyselyt ovat usein ”suojeluhenkisiä”, mikä heijastuu myös kysymysten asetteluun. Jatkossa paitsi laadullisen aineiston keräämisellä myös konkreettisempien ja monisuuntaisten väittämien laatisella voitaisiin päästä tarkempaan käsitykseen eri ryhmien norppanäkemyksistä.

Tässä tutkimuksessa havaitut myönteiset kansalaisnäkemykset suojelun keinoista tarjoavat tukea suojelutoimien monipuoliselle toteuttamiselle. Vastakkainasettelu eri tahojen suhtautumisessa saimaannorpan suojeluun ja sen keinoihin näyttää lieventyneen, joskin jännitteitä on edelleen olemassa. Kuten suojelulla, myös sen kritiikillä on taustansa, jonka huomioon ottaminen on polku kohti tunnustavaa oikeudenmukaisuutta. Suojelutoimien piirissä olevalla norppa-alueella asuvat, mökkeilevät tai kalastavat kansalaiset pitävät muita useammin luonnonvarojen hyödyntämistä ja paikkakuntalaisten tarpeiden yhteensovittamista suojelun kanssa tärkeänä, kun taas muualla asuvat painottivat norpan suojelun merkitystä. Norpansuojelun keinoista päätettäessä oleellista on, että tunnistetaan erilaiset arvot, elämänmuodot ja niiden sovittelun tarve.

Kalastus- ja vesiliikennearjoitusten osalta maltilliset tavoitteet ja aikataulu, joka mahdollistaa eri tahojen osallistamisen, vähentävät konfliktialttiutta. Yhteensovittamista korostaneet kansalaisnäkemykset ja konkreettiset ehdotukset esimerkiksi kalastustekniikan kehittämiseksi luovat edellytyksiä norpansuojelun ja kalastuksen välisten ristiriitojen lieventämiseen ja luottamuspuolan murtamiseen (Peltonen & Sivonen 2022). Suojelukeinojen yhteensovittamisella on laajasti kansalaisten tuki. Tämän tiedostaminen voi näin kannustaa tasapainoisten ratkaisujen soveltamiseen paikallisissa käytännöissä ja suojelukeinoja valmistelevissa työryhmissä.

Lähteet

- Auttila, M., Heikkilä, P., Koskela, J., Kunnasranta, M., Marttinen, I., Niemi, M., Tiilikainen, R. & Sipilä, T. (2016) Uudet menetelmät tehostavat saimaannorpan suojelua ja kannanseurantaa muuttuvassa ilmastossa. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja*. Sarja A 223. <https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2016/11/a223.pdf/>
- Bartholomew, D. & Knott, M. (1999) *Latent Variable Models and Factor Analysis: Kendall's Library of Statistics* 7, 2. painos. Arnold, London, UK.
- Fritze, J. (2015) Kysely: ylivoimainen enemmistö Saimaan asukkaista tehostaisi saimaannorpan suojelua. WWF, Mediatiedotteet 20.10.2015. <https://wwf.fi/tiedotteet/2015/10/kysely-ylivoimainen-enemmisto-saimaan-asukkaista-tehostaisi-saimaannorpan-suojelua/> (Luettu 14.1.2025)
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001) *Tutkimushaastattelu*. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino.
- Hyvärinen, H., Sipilä, T., Koskela, J. & Kunnasranta, M. (1999) Saimaannorppa, 126–136. Teoksessa Kuusisto, E. (toim.) *Elävä Saimaa*. Tammi, Helsinki.
- IUCN SSC HWCTF (2020) What is human-wildlife conflict? Briefing Paper by the IUCN SSC Human-Wildlife Conflict Task Force. <https://www.hwctf.org/policies> (Luettu 14.1.2025)
- Jaakkola, M., Laasonen, S. & Vuorisalo, T. (2019) Saimaannorpan suojeluun liittyvien asenteiden kehitys vuosina 2013–2018 ja Saimaannorppa LIFE -hankkeen vaikutukset asenneilmapiiriin muutokseen. Tulevaisuuden Tutkimuskeskus TUTU eJulkaisuja 1/2019. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-519-8>
- Järvelä, M., Kortetmäki, T., Huttunen, S., Turunen, A. & Tossavainen, S. (2020) Ilmastotoimien sosiaalinen hyväksyttävyys. *Suomen ilmastopaneelin raportti 1/2020*. Suomen ilmastopaneeli. https://ilmastopaneeli.fi/hallinta/wp-content/uploads/2024/03/Ilmastopaneeli_sosiaalinen_hyvaksettavyys_FINAL.pdf (Luettu 14.1.2025)
- Kivimaa, P., Huttunen, S., Lähteenmäki-Uutela, A., Heikkinen, M., Juhola, S., Kaljonen, M., Käyhkö, J., Lund, P., Näkkäläjärvi, K. & Vainio, A. (2021) Kuinka oikeudenmukaisuus voidaan huomioida ilmastopolitiikassa? *Suomen ilmastopaneelin julkaisuja* 2/2021. <https://doi.org/10.31885/9789527457016>
- Kivimaa, P., Heikkinen, M., Huttunen, S., Jaakkola, J. J. K., Juhola, S., Juntunen, S., Kaljonen, M., Käyhkö, J., Leino, M., Loivaranta T., Lundberg, P., Lähteenmäki-Uutela, A., Näkkäläjärvi, K., Sivonen, M. H. & Vainio, A. (2023) Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuden arviointi. *Suomen ilmastopaneelin raportti 1/2023*. <https://doi.org/10.31885/9789527457184>
- Klenke, R.A., Ring, I., Kranz, A., Jepsen, N., Rauschmayer, F. & Henle, K. (toim.) (2013) *Human-wildlife conflicts in Europe. Fisheries and fish-eating vertebrates as a model case*. Springer.
- Kolari, I., Eskelinen, P., Auvinen, H., Hirvonen, E., Jounela, P. & Moilanen, P. (2018) Vapaa-ajan kalastus Saimaalla 2014–2015. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 32/2018. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 36 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-592-9>
- Kunnasranta, M., Niemi, M., Auttila, M., Valtionen, M., Kammonen, J. & Nyman, T. (2021) Sealed in a lake — Biology and conservation of the endangered Saimaa ringed seal: A review. *Biological Conservation* 253, 108908. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2020.108908>
- Lankia, T., Tienhaara, A. & Pouta, E. (2022) Survey data of Our Saimaa Seal Life. Natural Resources Institute Finland (Luke). https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2023/04/survey_data_our_saimaa_seal_life_2023.pdf (Luettu 14.1.2025)
- Lempinen, H. (2023) Pohjoissuomalaisen turvesiirtymän koettu energiamaisema. *Alue ja Ympäristö* 52(2) 29–46. <https://doi.org/10.30663/ay.129036>
- Lyytikäinen, M., Pätynen, J., Hyvärinen, H., Sipilä, T. & Kunnasranta, M. (2015) Mercury and Selenium Balance in Endangered Saimaa Ringed Seal Depend on Age and Sex. *Environmental Science & Technology* 49(19) 11808–11816. <https://pubs.acs.org/doi/10.1021/acs.est.5b01555>
- Metsähallitus (2022) Tietopaketti saimaannorpan biologiasta ja suojelusta matkailuyrittäjälle. https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/Saimaannorppa_tietopaketti_2022.pdf (Luettu 16.11.2023)
- Metsähallitus (2023) Saimaannorppa. <https://www.metsa.fi/luonto-ja-kulttuuriperinto/lajien-suojelu/saimaannorppa/> (Luettu 16.11.2023)
- MMM, Maa- ja metsätalousministeriö (2015) Saimaannorppa ja kalastus -seurantaryhmän raportti. *Maa- ja metsätalousministeriön työryhmuksien raportit* 2015:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-393-0>
- Morey, E., Thieme, M., De Salvo, M. & Signorello, G. (2008) Using attitudinal data to identify latent classes that vary in their preference for landscape preservation. *Ecological Economics* 68(1–2) 536–546. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2008.05.015>
- Peltonen, L. & Sivonen, M. (2022) Kalastuksen ja saimaannorpan suojelun yhteensovittaminen. Haasteet ja kehittämistarpeet. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja* 2022:18. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-743-3>

- Rannikko, P. (2012) Susien suojelun tragedia. Autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. *Alue ja Ympäristö* 41(2) 70–80.
- Ratamäki, O. (2022) *Luonnonvaraoikeudelliset konfliktit ja legitimeetti: koettu, tulkittu ja päätetty hyväksymisenarvoisuus*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies 267. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4477-1>
- Ratamäki, O. & Salmi P. (2015) The most contested in Finland: Large carnivores and the Saimaa ringed seal – Challenges of socio-ecological rhythms and their practical implications. *European Countryside* 2015(1) 1–15. <https://doi.org/10.1515/euco-2015-0001>
- Saimaannorpan suojelutyöryhmä (2022) Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma 2022. Saimaannorpan suojelutyöryhmä 31.5.2022. https://ym.fi/documents/1410903/39422803/Saimaannorpan_suojelun_strategia_ja_toimenpidesuunnitelma_2022.pdf/2e943e9b-c1f3-000a-a017-e5b55145dacc?t=1653982009796 (Luettu 14.1.2025)
- Salmi, P., Kolari, I., Auvinen, H., Kunasranta, M., Eskelinen, P., Mellanoura, J. & Hirvonen, E. (2013) Kalastus, saimaannorppa ja norppahavainnointi. *Riista- ja kalatalous. Tutkimuksia ja selvityksiä 3/2013*. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/520113>
- Salmi, P., Suuronen, P., Svets, K., Lehtonen, E. & Veneranta, L. (2022) Hylkeiden ja kalatalouden välisten konfliktien lieventämiskeinot. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 81/2022*. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 51 s. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/552320>
- Salmi, P. & Svets, K. (2022) Marginalization and Reinvention of Small-Scale Fisheries: A Finnish Case Study of Social Justice. Teoksessa Jentoft, S., Chuenpagdee, R., Bugeja-Said, A. & Isaacs, M. (toim.) *Blue Justice. Small-Scale Fisheries in a Sustainable Ocean Economy* 139–157. Springer, MARE Publication Series 26.
- Schlosberg, D. (2007) *Defining Environmental Justice: Theories, Movements and Nature*. Oxford University Press, Oxford, UK.
- Sirkin, R. M. (2006) One-way analysis of variance. Teoksessa *Statistics for the Social Sciences* 317–358. 3. painos. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412985987>
- Soini, K., Pouta, E., Salmiovirta, M., Uusitalo, M. & Kivinen, T. (2011) Local residents' perceptions of energy landscape: the case of transmission lines. *Land Use Policy* 28 294–305. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2010.06.009>
- Tonder, M. (2005) Saimaannorpan suojelu luonnon erilaisten merkitysten ristiaallokossa. Teoksessa P. Salmi (toim.) *Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat*. Kalatutkimuksia – Fiskundersöningar 196, 15–31.
- Tonder, M. & Jurvelius, J. (2004) Attitudes towards fishery and conservation of the Saimaa ringed seal in Lake Pihlajavesi, Finland. *Environmental Conservation* 31, 122–129. <https://doi.org/10.1017/S0376892904001201>
- Tonder, M. & Salmi, P. (2005) Instituutiot kalastuksen ja saimaannorpan suojelun välisessä kiistassa. Teoksessa P. Salmi (toim.) *Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma. Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat*. Kalatutkimuksia – Fiskundersöningar 196, 105–122.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki. .
- Turja, T. (2018) Tutkimusraportti – Tietoisuus ja asenteet saimaannorpasta. Taloustutkimus. https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2020/03/D3_MH_Taloustutkimus_Asennekysely_2018-1.pdf (Luettu 16.11.2023)
- Valtioneuvoston asetus eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla vuosina 2021–2026 374/2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210374>
- Vermunt, J.K. & Magidson, J. (2016) Technical Guide for Latent GOLD 5.1: Basic, Advanced, and Syntax. Statistical Innovations Inc. Belmont, MA.